

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2011-2012

12 JUIN 2012

Proposition de loi modifiant l'article 1649*quater*, § 4, du Code civil, relatif à la protection des consommateurs en cas de vente de biens de consommation en ce qui concerne le défaut de conformité

(Déposée par Mme Fatiha Saïdi et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

1. Introduction

À partir du 1er janvier 2005 est entrée en vigueur une nouvelle réglementation concernant les droits légaux du consommateur en matière de garantie repris dans la loi du 1er septembre 2004 relative à la protection des consommateurs en cas de vente de biens de consommation.

Cette loi est le résultat de la transposition de la Directive européenne 99/44/CE élaborée en vue d'harmoniser les législations dans les différents États membres de l'Union européenne pour renforcer la protection du consommateur et encourager les ventes transfrontalières ainsi que les ventes via les nouvelles technologies de communication.

2. La garantie légale

La loi du 1er septembre 2004 offre au consommateur une protection légale en cas de défaut de conformité d'un bien de consommation acheté chez un vendeur professionnel, pendant une période de 2 ans à partir de la délivrance du bien — Article 1649*quater*, § 1er, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2011-2012

12 JUNI 2012

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1649*quater*, § 4, van het Burgerlijk Wetboek, betreffende de bescherming van de consumenten bij verkoop van consumptiegoederen wat het gebrek aan overeenstemming betreft

(Ingediend door mevrouw Fatiha Saïdi c.s.)

TOELICHTING

1. Inleiding

Sinds 1 januari 2005 is een nieuwe reglementering in werking getreden voor de wettelijke rechten van de consument inzake garantie, opgenomen in de wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consumenten bij verkoop van consumptiegoederen.

Die wet is het resultaat van de omzetting van de Europese richtlijn 99/44/EG die tot stand is gekomen om de wetgevingen in de lidstaten van de Europese Unie ter versterking van de consumentenbescherming op elkaar af te stemmen en grensoverschrijdende verkoop alsook verkoop via de nieuwe communicatietechnologie aan te moedigen.

2. De wettelijke garantie

De wet van 1 september 2004 biedt de consument bij gebrek aan overeenstemming van een goed dat bij een professionele verkoper werd gekocht een wettelijke bescherming gedurende een periode van twee jaar vanaf de levering van het goed — Artikel 1649*quater*, § 1, boek III, titel VI, hoofdstuk IV, Afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek.

Cette garantie s'applique également à l'installation des biens de consommation — Article 1649ter, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil.

C'est le vendeur qui doit répondre de tout défaut de conformité (ou d'installation) et la loi lui impose différents modes de remédiation allant de l'échange ou de la réparation à la réduction du prix voir à la résolution du contrat, sous certaines conditions — Article 1649*quinquies* du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil.

Tout défaut de conformité constaté dans les six premiers mois à dater de la délivrance du bien est présumé exister au moment de la délivrance du bien — Article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil.

L'inversion de la charge de la preuve réduit de fait la protection pleine et entière des consommateurs à une durée maximale de six mois.

3. Inversion de la charge de la preuve

Passé le délai de six mois de la garantie légale, la charge de la preuve s'inverse et le consommateur est tenu de prouver que la non-conformité du produit existait au moment de la délivrance du bien, mais qu'elle s'est seulement manifestée plus tard.

Pour le consommateur, apporter la preuve de la non-conformité d'un produit l'oblige à une ou des expertises longues et onéreuses. Ester en justice représente un coût important et souvent supérieur au montant du litige en question. La saisine du tribunal est d'autant plus décourageante et rare que les montants impliqués sont modestes. Le temps et l'argent nécessaire au consommateur pour lancer et faire aboutir ces démarches sont conséquents et des freins à l'application de ses droits.

Aucun consommateur ne peut, dès lors, prétendre à des dommages et intérêts en la matière ou tout simplement faire valoir ses droits.

Pour assurer la stabilité juridique, fondement de notre État de droit, et contrecarrer ce que les juristes appellent le « droit flou » et dont pâtit l'ensemble de la société, il y a lieu pour le législateur de présenter aux citoyens une norme, facteur de sécurité et non une règle facteur d'inquiétude et d'incertitude.

Pour y répondre dans le cadre de la protection des consommateurs, il y a lieu de modifier l'article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil.

Die garantie geldt ook voor de installatie van de consumptiegoederen — Artikel 1649ter, § 4, van boek III, Titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek.

De verkoper is aansprakelijk voor elk gebrek aan overeenstemming (of voor elke verkeerde installatie) en de wet legt hem verscheidene manieren van herstel op gaande van vervanging of herstelling tot de vermindering van de prijs of, onder bepaalde voorwaarden, de ontbinding van het contract — Artikel 1649*quinquies* van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek.

Elk gebrek aan overeenstemming vastgesteld binnen zes maanden vanaf de levering van het goed wordt verondersteld te bestaan op het tijdstip van levering van het goed — Artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, Titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek.

De omkering van de bewijslast beperkt de volledige bescherming van de consument feitelijk tot een periode van maximaal zes maanden.

3. Omkering van de bewijslast

Zodra de termijn van zes maanden wettelijke garantie voorbij is, wordt de bewijslast omgekeerd en moet de consument bewijzen dat de niet-overeenstemming van het product bestond op het tijdstip van levering van het goed, maar dat ze pas later duidelijk is geworden.

Het bewijs van niet-overeenstemming leveren, verplicht de consument tot een of meer lange en dure deskundigenonderzoeken. In rechte optreden is duur. Het kost vaak meer dan het betwiste bedrag. Omdat het om lage bedragen gaat, heeft men zelden de moed een zaak aanhangig te maken. Het kost de consument heel wat tijd en geld om die initiatieven te nemen en tot een goed einde te brengen, wat hem afremt in de uitoefening van zijn rechten.

Geen enkele consument kan bijgevolg aanspraak maken op schadevergoeding in dergelijk geval of gewoon zijn rechten laten gelden.

Om de rechtszekerheid, de grondslag van onze rechtsstaat, te verzekeren en om wat juristen de grijze zone van het recht noemen tegen te gaan, iets waar heel onze samenleving onder lijdt, moet de wetgever de burgers een norm, een zekerheidsfactor bieden en geen onrust- en onzekerheidsfactor.

Om daarvoor te zorgen in het raam van de consumentenbescherming, moet artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek worden gewijzigd.

4. De la protection du vendeur

La modification de l'article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil n'aura pas d'incidence sur les intérêts du vendeur. La loi prévoit des protections en faveur du vendeur, et elles ne sont en rien modifiées par la présente proposition, notamment celles quant à son action en garantie contre le fabricant. Toutes les clauses contractuelles qui limitent ou excluent le recours du vendeur contre le fabricant ou son intermédiaire contractuel sont considérées comme inexistantes.

Il est protégé par l'article 1649*sexies* rédigé comme suit: «Lorsque le vendeur répond vis-à-vis du consommateur d'un défaut de conformité, il peut exercer, à l'encontre du producteur ou de tout intermédiaire contractuel dans la transmission de la propriété du bien de consommation, un recours fondé sur la responsabilité contractuelle à laquelle ce producteur ou cet intermédiaire est tenu par rapport au bien, sans que puisse lui être opposée une clause contractuelle ayant pour effet de limiter ou d'écartier cette responsabilité.»

En outre, le vendeur est protégé à l'égard du consommateur en son article 1649*quinquies*, § 1er, dont le contenu stipule «[...] Il est toutefois tenu compte, le cas échéant, de l'aggravation du dommage résultant de l'usage du bien par le consommateur après le moment où il a constaté le défaut de conformité ou aurait dû le constater.»

Le paragraphe 2 du même article lui apporte également une protection si la réparation du bien ou son remplacement s'avère impossible ou disproportionné compte tenu :

- de la valeur qu'aurait le bien s'il n'y avait pas le défaut de conformité;
- de l'importance du défaut de conformité;
- de la question de savoir si l'autre mode de dédommagement peut être mis en œuvre sans inconvenient majeur pour le consommateur.

En vertu du paragraphe 3, le consommateur n'a pas le droit d'exiger la résolution du contrat si le défaut de conformité est mineur et le remboursement au consommateur peut être réduit pour tenir compte de l'usage que celui-ci a eu du bien depuis sa livraison.

4. Bescherming van de verkoper

De wijziging van artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek heeft geen gevolgen voor de belangen van de verkoper. De wet voorziet in beschermingsregels voor de verkoper, met name betreffende zijn garantievordering tegen de fabrikant, en die worden door dit voorstel nergens gewijzigd. Alle contractuele bedingen die het verhaal van de verkoper tegen de fabrikant of zijn contractuele tussenpersoon beperken of opheffen, worden als onbestaande beschouwd.

Hij wordt beschermd door artikel 1649*sexies*, dat als volgt luidt: «Wanneer de verkoper jegens de consument aansprakelijk is uit hoofde van een gebrek aan overeenstemming, kan hij tegen de producent of tegen iedere contractuele tussenpersoon in de eigen-domsoverdracht van het consumptiegoed, verhaal doen op grond van contractuele aansprakelijkheid waartoe deze producent of deze tussenpersoon met betrekking tot het goed is gehouden zonder dat een contractueel beding dat tot gevolg heeft die aansprakelijkheid te beperken of op te heffen, hem mag tegengeworpen worden.»

Tevens wordt de verkoper ten opzichte van de consument beschermd door artikel 1649*quinquies*, § 1, waarin staat: «[...] Desgevallend wordt er evenwel rekening gehouden met de verergering van de schade voortvloeiend uit het gebruik van het goed door de consument na het ogenblik waarop hij het gebrek aan overeenstemming heeft vastgesteld of zou hebben moeten vaststellen.»

Paragraaf 2 van hetzelfde artikel biedt hem eveneens bescherming indien de herstelling van het goed of de vervanging ervan onmogelijk blijkt of buiten verhouding, gelet op :

- de waarde die het goed zonder het gebrek aan overeenstemming zou hebben;
- de ernst van het gebrek aan overeenstemming;
- de vraag of de alternatieve vorm van genoegdoening concreet mogelijk is zonder ernstige overlast voor de consument.

Krachtens paragraaf 3 heeft de consument niet het recht de ontbinding van de overeenkomst te verlangen indien het gebrek aan overeenstemming van geringe betekenis is en kan de terugbetaling aan de consument worden verminderd teneinde rekening te houden met het gebruik dat deze van het goed heeft gehad sinds de levering ervan.

5. De la garantie légale dans l'Union européenne

Nombreux sont les pays plus soucieux des consommateurs et offrant une meilleure protection que celle prévue dans la directive européenne en particulier sur l'aspect évoqué dans cette proposition de loi.

En Finlande, la durée de garantie n'est pas limitée dans le temps. Elle dépend de la durée de vie du produit. Le fabricant ou le vendeur doit informer le consommateur de la durée de vie du produit au moment de l'achat.

En Islande, les produits coûteux (par exemple : gros électroménager) ayant une longue durée de vie sont couverts par une garantie de cinq ans.

Au Royaume-Uni, la garantie légale est de six ans. Les consommateurs peuvent même exiger le remboursement si le bien tombe en panne endéans un court délai après la livraison.

En Suède, les consommateurs disposent d'une garantie légale de trois ans.

Au Portugal, la présomption selon laquelle le défaut existait au moment de la livraison vaut pour la période de deux ans. Le vendeur doit donc apporter la preuve que le consommateur est responsable du défaut durant toute la garantie de deux ans, s'il veut s'exonérer de sa responsabilité.

Aux Pays-Bas, la garantie n'est pas limitée dans le temps de sorte qu'elle peut être plus longue que deux ans.

La modification de l'article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV du Code civil, section IV, nous permettra d'assurer une plus haute protection des consommateurs et de nous placer parmi les pays les plus vigilants à l'égard de la protection de leurs citoyens.

6. De l'Obsolescence programmée et du Développement durable

La déclaration de politique générale du 1^{er}décembre 2011 de notre gouvernement, stipule «Le gouvernement ambitionne que la Belgique rejoigne le groupe des États européens pionniers dans la transition vers de nouveaux modes économiques de production et de consommation durable. Réduire drastiquement la consommation des ressources naturelles et d'énergie (en particulier les combustibles fossiles) est essentiel non seulement pour la préservation de l'environnement, mais doit aussi renforcer la compétitivité de nos entreprises et la création d'emplois».

Considérant qu'il y a lieu de protéger les consommateurs contre les pratiques de certains fabricants de biens programmant dès la conception d'un bien son

5. Wettelijke garantie in de Europese Unie

Heel wat landen bekomen zich om de consument en bieden een betere bescherming dan die van de Europese richtlijn, in het bijzonder inzake het aspect waarover dit wetsvoorstel gaat.

In Finland is de garantieperiode niet beperkt in de tijd. Ze hangt af van de levensduur van het product. De producent of de verkoper moet de consument bij de aankoop informeren over de levensduur van het product.

In IJsland geldt voor dure producten (bijvoorbeeld grote elektrische huishoudtoestellen) met een lange levensduur een garantie van vijf jaar.

In het Verenigd Koninkrijk loopt de wettelijke garantie zes jaar. De consumenten kunnen zelfs terugbetaling eisen wanneer het goed binnen een korte periode na levering defect is.

In Zweden hebben de consumenten een wettelijke garantie van drie jaar.

In Portugal geldt het vermoeden dat het gebrek op het tijdstip van levering bestond gedurende de periode van twee jaar. De verkoper moet dus gedurende de hele garantieperiode van twee jaar het bewijs leveren dat de consument aansprakelijk is voor het gebrek, indien hij zijn aansprakelijkheid wil ontlopen.

In Nederland is de garantie niet in tijd beperkt, zodat ze langer kan duren dan twee jaar.

De wijziging van artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV van het Burgerlijk Wetboek, afdeling IV, zal ons de kans bieden de consument beter te beschermen en plaats te nemen onder de landen die het waakzaamst zijn inzake de bescherming van hun burgers.

6. Ingebouwde veroudering en duurzame ontwikkeling

De algemene beleidsverklaring van 1 december 2011 van onze regering, bepaalt : «De regering wil dat België zich bij de groep van de Europese pioniers aansluit bij de transitie naar nieuwe vormen van duurzame economische productie en consumptie. Drastische vermindering van het verbruik van natuurlijke hulpbronnen en energie (vooral van fossiele brandstoffen) is niet alleen essentieel voor het behoud van het milieu, maar moet ook de concurrentiepositie van onze bedrijven versterken en banen creëren.»

Overwegende dat de consumenten moeten worden beschermd tegen bepaalde fabrikanten van goederen die de veroudering van een goed van bij het ontwerp

obsolescence, à savoir la mise en place de techniques visant à réduire la durée de vie afin d'en augmenter le taux de remplacement.

Considérant que l'obsolescence programmée vise la surconsommation comme contraire aux fondements du développement durable en son impact négatif écologique par la production d'un surplus de déchets et ses dommages sociaux.

Considérant que certains fabricants utilisent des matières premières de qualités différentes en fonction des législations plus ou moins contraignantes des États sur la protection des consommateurs, il y a lieu de protéger les consommateurs et de pouvoir leur garantir le fonctionnement d'un bien durant une période de minimum de deux ans.

Considérant la proposition de résolution du Sénat 5-1251, session 2011-2012, en vue de lutter contre l'obsolescence programmée des produits liés à l'énergie et adoptée en séance plénière du Sénat le 2 février 2012, il y a lieu de modifier l'article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil, pour garantir au consommateur la conformité et la jouissance en toute quiétude d'un bien durant une période de deux ans.

7. De la garantie commerciale, palliatif de la garantie légale

Les associations de consommateurs dénoncent depuis de nombreuses années les insuffisances de la garantie légale et particulièrement l'article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil. La difficulté, voire l'impossibilité pour le consommateur d'apporter la preuve de la non-conformité d'un bien durant la période de six mois à deux ans après son acquisition, a généré sur le territoire belge, un marché parallèle en matière de garantie.

La garantie commerciale est née de l'insécurité juridique que fait courir le renversement de la charge de la preuve après six mois de l'achat d'un bien.

En Belgique, aujourd'hui, la majorité des garanties commerciales, garantit non pas le risque de panne, à l'échéance de la garantie légale, mais l'incertitude existante de la garantie légale entre le renversement de la charge de la preuve, à savoir six mois, et l'expiration de la garantie légale.

La modification de l'article 1649*quater*, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil, permettra de mieux protéger le consommateur contre

inbouwen en daarbij gebruik maken van technieken die bedoeld zijn om de levensduur ervan te verminderen om het vervangingscijfer ervan op te voeren.

Overwegende dat de ingebouwde veroudering overconsumptie tot doel heeft, wat strijdig is met de grondslagen van de duurzame ontwikkeling en een negatieve ecologische impact heeft omdat het meer afval genereert en maatschappelijke schade veroorzaakt.

Overwegende dat sommige fabrikanten verschillende grondstoffen gebruiken afhankelijk van de min of meer dwingende wetgevingen inzake consumentenbescherming van de staten, moeten de consumenten worden beschermd en moet hun worden gegarandeerd dat een goed gedurende een minimumperiode van twee jaar functioneert.

Gelet op voorstel van resolutie van de Senaat 5-1251, zitting 2011-2012, om de ingebouwde veroudering van energiegerelateerde producten tegen te gaan, dat op 2 februari 2012 werd aangenomen door de plenaire vergadering van de Senaat, moet artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek worden gewijzigd, om de consument de overeenstemming en het genot in alle rust van een goed gedurende een periode van twee jaar te garanderen.

7. De handelsgarantie, lapmiddel voor de wettelijke garantie

De consumentenverenigingen klagen reeds jarenlang de onvolkomenheden van de wettelijke garantie aan, in het bijzonder van artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek. Omdat het moeilijk of zelfs onmogelijk is voor de consument om te bewijzen dat een goed niet in overeenstemming is gedurende de periode van zes maanden tot twee jaar na de aankoop ervan, is op het Belgisch grondgebied een parallelle garantiemarkt ontstaan.

De handelsgarantie is ontstaan uit de rechtsonzekerheid die het gevolg is van de omkering van de bewijslast vanaf zes maanden na de aankoop van een goed.

Vandaag staan in België de meeste handelsgaranties niet borg voor het risico op defect na het verstrijken van de wettelijke garantie, maar voor de onzekerheid rond de wettelijke garantie tijdens de periode tussen het omkeren van de bewijslast, namelijk na zes maanden, en het verstrijken van de wettelijke garantie.

De wijziging van artikel 1649*quater*, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek, zal het mogelijk maken de

les très nombreux abus dénoncés par les associations de consommateurs en ce qui concerne la garantie légale mais également la garantie commerciale.

Fatiha SAÏDI.
Marie ARENA.
Willy DEMEYER.
Christie MORREALE.
Fabienne WINCKEL.

* * *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 1649^{quater}, § 4, du livre III, titre VI, chapitre IV, section IV, du Code civil, les mots «dans un délai de six mois» sont remplacés par les mots «dans un délai de deux ans».

Art. 3

La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

9 mai 2012.

Fatiha SAÏDI.
Marie ARENA.
Willy DEMEYER.
Christie MORREALE.
Fabienne WINCKEL.

consumpt beter te beschermen tegen de zeer talrijke misbruiken rond de wettelijke garantie, maar ook rond de handelsgarantie, die door de consumentenverenigingen worden aangeklaagd.

* * *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1649^{quater}, § 4, van boek III, titel VI, hoofdstuk IV, afdeling IV, van het Burgerlijk Wetboek, worden de woorden «binnen een termijn van zes maanden» vervangen door de woorden «binnen een termijn van twee jaar».

Art. 3

Deze wet treedt in werking de dag waarop zij in het *Belgisch Staatsblad* wordt bekendgemaakt.

9 mei 2012.